

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
CREATIVE INDUSTRIES IN UKRAINE: TRENDS AND PERSPECTIVES

У статті розглянуто теоретичні підходи до визначення поняття «креативні індустрії», проаналізовано їхнє виникнення, розвиток та становлення в Україні. Креативні індустрії поступово займають усе вагомішу частку у ВВП країни, їхня додана вартість зростає в номінальному вимірі та відсотковому – відносно зростання загальної доданої вартості. Порівняльний аналіз моделей креативних індустрій різних країн світу дав можливість оцінити їхні відмінності та спільні риси: перелік видів діяльності, що об'єднані під цією категорією, налічує в середньому п'ятнадцять найменувань – від дизайну, який враховують усі країни, до моди, яку виокремлює Великобританія. Аналіз стану та тенденцій розвитку креативних індустрій в Україні показав перспективність їх виокремлення як одного із ключових напрямів зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та економіки загалом. Попри відставання від країн Європи, динаміка розвитку галузей креативних індустрій в Україні є позитивною та сталою.

Ключові слова: креативні індустрії, креативна економіка, конкурентоспроможність, додана вартість, творчі індустрії.

тивні індустрії», проаналізовані їх виникнення, розвиток і становлення в Україні. Креативные индустрии постепенно занимают все более весомую долю в ВВП страны, их добавленная стоимость возрастает в номинальном выражении и процентном – относительно роста общей добавленной стоимости. Сравнительный анализ моделей креативных индустрий различных стран мира дал возможность оценить их различия и общие черты: перечень видов деятельности, объединенных под этой категорией, насчитывает в среднем пятнадцать наименований – начиная дизайном, который учитывают все страны, и заканчивая модой, которую выделяет Великобритания. Анализ положения и тенденций развития креативных индустрий в Украине показал перспективность их выделения в качестве одного из ключевых направлений укрепления конкурентоспособности отечественной продукции и экономики в целом. Несмотря на отставание от Европы, динамика развития отраслей креативных индустрий в Украине является положительной и устойчивой.

Ключевые слова: креативные индустрии, креативная экономика, конкурентоспособность, добавленная стоимость, творческие индустрии.

УДК 338.1:330.3

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-27>**Щурко У.В.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
мистецтва
Львівська національна академія мистецтв**Shchurko Ulyana**

Lviv National Academy of Arts

В статье рассмотрены теоретические подходы к определению понятия «кре-

The article discusses theoretical approaches to the definition of the term “creative industries”, analyzes its origin and development in Ukraine. Since it was first used in 1947 the term has developed into the economic category “cultural and creative industries” concerning the industries that combine creation, manufacturing and commercialization of senses and work of non-material character, and belonging to cultural sphere. In Ukraine this term was included into scholar discourses several years ago, in 2016 Ministry of culture of Ukraine opened the department of problems of developing cultural and creative industries, and in 2018 the term “creative industries” was introduced into Ukrainian legislation – as an amendment to the Law of Ukraine “On Culture”. Nowadays the creative industries are gradually occupying an increasingly large share of the country's GDP – according to the results of the survey done in 2016–2017, their share in GDP is 4,04%. Their value added is increasing in nominal terms and in a percentage relation to the growth of total value added. Percentage ratio of creative industries share in the total value added in Ukraine has grown from 2,97% in 2013 to 3,86% in 2018. The slight drop was only in 2014–2015 because of the start of the war in the East of Ukraine, when culture and creative sector were put aside while resolving the survival problems. Comparative analysis of models of creative industries of different countries of the world gave an opportunity to evaluate their differences and common features: the list of activities grouped under this category has an average of fifteen items – from design (that is taken into account by all countries), to fashion (highlighted by Great Britain) and creative way of life (Lithuania and Taiwan). The analysis of the state and tendencies of creative industries development in Ukraine showed the prospect of their identification as one of the key directions of strengthening the competitiveness of domestic products and the economy as a whole. Though far behind the EU countries, the dynamics of the development of creative industries in Ukraine is positive and sustainable.

Key words: creative industries, creative economy, competitiveness, value added, cultural industries.

Постановка проблеми. Розвиток економіки будь-якої країни у XXI столітті вимагає швидкої реакції на глобальні зміни та тренди. Світовий ринок протягом останнього десятиліття диктує вимоги інноваційного, нестандартного підходу до ведення бізнесу, управління економікою та інтеграції між різними секторами економіки. Так, економіка все більше набирає ознак суміжних спеціальностей – суспільно-політичних і соціально-культурних сфер життєдіяльності.

Найновішими тенденціями не лише сучасного ринку Європи, але й світу загалом є розвиток креативних індустрій. Оскільки поняття «креативні індустрії» є досить новим в економічній науці, науковці послуговуються кількома визначеннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культурні та креативні індустрії – досить нові поняття в українській науковій літературі, хоча

поява терміна «креативні індустрії» сягає 1947 року, коли його ввели в науковий обіг Адорно та Горкгаймер своєю працею «Діалектика просвітництва» [1]. Кембриджський словник визначає креативні індустрії як «такі, що базуються на роботі, в якій важливі оригінальні ідеї, такі як мистецька праця чи робота в ЗМІ, розроблення комп'ютерного програмного забезпечення та ін.» [2].

Часто терміни «креативні індустрії» та «культурні індустрії» вживаються взаємозамінно або паралельно, хоча класичне їхнє визначення було зафіксовано ЮНЕСКО як «культурні та креативні індустрії». Це сукупне поняття стосувалося галузей, що поєднували створення, виробництво та комерціалізацію сенсів, які мають нематеріальний характер і належать до сфери культури. Будучи товаром чи послугою, вони, як правило, захищаються авторським правом і в економічній літературі

називаються «галузями майбутнього» [3]. А вживання терміна «креативні індустрії» (у множині) лише підкреслює їхню сукупну приналежність.

ЮНЕСКО визначив креативні індустрії як індустрії (галузі промисловості), метою яких є «створення, виробництво і комерціалізація творчих (креативних) сенсів, що є нематеріальними і культурними за своєю природою. Такі сенси зазвичай захищені правом інтелектуальної власності, вони можуть набрати форми продукту чи послуги» [4].

Загалом до сектору культурних індустрій включають такі групи, як: реклама, архітектура, художній та антикварний ринок, ремесла, дизайн, мода, виробництво кіно- та відеопродукції, програмування, в тому числі створення розважальних та інтерактивних програм і комп'ютерних ігор, музика, виконавське (перформативне) мистецтво, видавнича справа, теле-, радіо- та Інтернет-трансляції [5].

Галузі «креативних індустрій» продовжують неухильно зростати і відіграють визначальну роль у формуванні майбутнього культури. Вони розкривають можливості вільного вираження поглядів, культурного розмаїття та економічного розвитку, хоча водночас перебувають під дуалістичним впливом глобалізації: через розвиток новітніх технологій глобалізація відкриває нові перспективи і водночас формує нові типи нерівностей. Зараз ці нерівності окреслені географічно – як розрив між Північчю та Півднем, вони можуть згладжуватися за рахунок посилення місцевого потенціалу та полегшення доступу до світових ринків на національному рівні шляхом нових партнерств, інновацій, контролю за порушенням авторських прав та міжнародної співпраці.

Галузі, що належать до креативних індустрій, мають різні можливості фінансового зростання,

логіку економічної діяльності та динаміку розвитку. З погляду форми бізнесу такі індустрії розвиваються на базі малого та середнього підприємства, виробляючи творчі (креативні) продукти та надаючи творчі послуги. Кожне з таких підприємств має на меті посилення конкурентоспроможності власної продукції на міжнародних ринках.

Постановка завдання. Незважаючи на актуальність теми та розвиненість її за кордоном, в Україні питання креативних індустрій лише починає набувати належної уваги. Тому метою роботи є визначення ролі креативних індустрій у сучасному економічному розвитку нашої країни та перспективи їх виокремлення як провідного напрямку зміцнення конкурентоспроможності національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення галузей, що належать до креативних індустрій, відрізняється в різних країнах. Паралельно з моделлю, яку розробило та запропонувало ЮНЕСКО, країни впроваджують власні терміни та їхнє змістовне наповнення, адаптоване під власні економіки, конкурентні переваги і можливості. Кілька таких моделей із переліком галузей наведено в табл. 1.

В Україні термін «креативні індустрії» не тільки активно ввійшов в обіг, але й отримав законодавче закріплення та класифікаційне розмежування. Довго терміни «креативні», «культурні» та «творчі» індустрії вживалися у вітчизняній літературі як синоніми, проте протягом останніх років дослідники в своїх працях виокремлюють культурні індустрії в окремий сектор творчих індустрій (що самі по собі є більш широким і універсальним поняттям). При цьому автори посилаються на визначення Департаменту культури, медіа і спорту уряду Великобританії за 1998 рік (де англ. *creative industries* у

Таблиця 1

Порівняння класифікації культурних та креативних індустрій в окремих країнах світу

Вид ККІ	ЮНЕСКО	Велика Британія	Канада	Данія	Литва	Тайвань	Австралія
Музика	+	+	+	+	+	+	
Перформативне мистецтво	+	+	+		+	+	+
Візуальне мистецтво	+	+	+	+	+	+	
Ремесла	+	+	+	+	+	+	
Дизайн	+	+	+	+	+	+	+
Мода		+					
Книговидання	+	+	+	+	+	+	+
ТБ і радіо		+	+	+	+	+	+
Кіно, відео	+	+	+	+	+	+	+
Реклама	+	+	+	+	+	+	
Архітектура	+	+		+	+	+	
Культурні об'єкти				+		+	+
Програмне забезпечення	+	+	+		+	+	
Комп'ютерні та відеоігри		+			+	+	
Творчий спосіб життя					+	+	

Складено за: [6, с. 27]

перекладі на українську мову було зафіксоване як «творчі індустрії»): «діяльність, в основі якої лежить індивідуальний творчий принцип, навичка або талант, яка несе в собі потенціал створення доданої вартості та робочих місць шляхом виробництва й експлуатації інтелектуальної власності».

Відмінності між термінами «культурні індустрії» і «креативні індустрії» чітко окреслює проект «Культура і креативність» [7]: «поняття культурних індустрій більше належить до культурної спадщини та традиційних видів творчості, а під креативними індустріями розуміють прикладні творчі практики, інновації та генерацію прибутку і робочих місць за рахунок створення інтелектуальної власності».

У 2016 році Міністерство культури України створило відділ проблем розвитку культурних і креативних індустрій, з 2017 року там функціонує сектор розвитку креативних індустрій [8, с. 4]. Розвиток культурних і креативних індустрій (ККІ) визнано пріоритетним напрямом «Довгострокової національної стратегії розвитку культури до 2025 року».

Для продовження розвитку сектору в 2019 р. Кабінет міністрів (Розпорядження № 265–р від 24 квітня 2019 р.) затвердив перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, із переліком відповідних КВЕДів [9]. До креативних індустрій, зокрема, віднесли народні художні промисли, візуальне мистецтво, сценічне мистецтво, літературу, діяльність ЗМІ, аудіовізуальне мистецтво, дизайн, моду, архітектуру й урбаністику, рекламу, музейну справу та ін. Повний

перелік (із КВЕДама – Кодами видів економічної діяльності згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010) наведей у табл. 2.

Такий крок в законодавчому полі – присвоєння КВЕДів – через застосування переліку видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, дасть змогу встановлювати основні економічні показники: 1) внесок у валовий внутрішній продукт держави; 2) частку осіб, зайнятих у цих сферах; 3) кількість підприємств та їхній оборот.

За результатами дослідження, проведеного у 2016–2017 рр., та запровадження системи індикаторів ЮНЕСКО в Україні виявлено, що внесок культурних та креативних індустрій у ВВП становить 4,04% [10]. Звичайно, порівняно з іншими індустріями (чи секторами промисловості) цей внесок не є показово великим (наприклад, внесок сільського, лісового та рибного господарств – 11,65%), проте досить співмірним, зокрема, з добувною промисловістю (5,72%), фінансовою та страховою діяльністю (5,11%) чи будівництвом (2,67%) [11].

Протягом 2017–2018 рр. додана вартість базових галузей, які належать до креативних індустрій (КІ), зростає як у кількісному вимірі, так і у відсотковому (рис. 1). Порівняно з 2016 роком додана вартість КІ номінально подвоїлася – з 55,1 млрд грн. у 2016 р. до 97 млрд грн. у 2018 р. Застій 2013–2015 років пояснюється кризовим загостренням у зв'язку з початком бойових дій на Сході України та анексією Криму, коли насамперед задовольнялися базові потреби, а сфера культури та креативних індустрій

Таблиця 2

Види економічної діяльності, які розпорядженням КМУ № 265–р включили до креативних індустрій

Код	Назва виду економічної діяльності	Код	Назва виду економічної діяльності
32.12	Виробництво ювелірних і подібних виробів	62.02	Консультування з питань інформатизації
32.13	Виробництво біжутерії та подібних виробів	63.91	Діяльність інформаційних агентств
32.20	Виробництво музичних інструментів	70.21	Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю
58.11	Видання книг	71.11	Діяльність у сфері архітектури
58.13	Видання газет	72.20	Дослідження і експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук
58.14	Видання журналів і періодичних видань	73.11	Рекламні агентства
58.19	Інші види видавничої діяльності	73.12	Посередництво в розміщенні реклами у ЗМІ
58.21	Видання комп'ютерних ігор	74.10	Спеціалізована діяльність з дизайну
58.29	Видання іншого програмного забезпечення	74.20	Діяльність у сфері фотографії
59.11	Виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм	74.30	Надання послуг із перекладу
59.12	Компонування кіно- та відеофільмів, телевізійних програм	85.52	Освіта у сфері культури
59.13	Розповсюдження кіно- та відеофільмів, телевізійних програм	90.01	Театральна та концертна діяльність
59.14	Демонстрація кінофільмів	90.02	Діяльність щодо підтримання театральних і концертних заходів
59.20	Видання звукозаписів	90.03	Індивідуальна мистецька діяльність
60.10	Діяльність у сфері радіомовлення	90.04	Функціонування театральних і концертних залів
60.20	Діяльність у сфері телевізійного мовлення	91.01	Функціонування бібліотек і архівів
62.01	Комп'ютерне програмування	91.02	Функціонування музеїв

Складено за: [9]

відсунулася на задній план. У відсотковому співвідношенні частка креативних індустрій у загальній доданій вартості в Україні зменшувалася з 2,97% у 2013 р. до 2,46% у 2015 р. Станом на 2018 р. частка КІ становила майже 4% (3,86%).

Зростає також і кількість зайнятих у сфері креативних індустрій: так, частка зайнятих у КІ зросла з 2,5% у 2013 р. до 3,6% в 2018 р. Кількісно різниця між зайнятими в КІ у 2013 р. і у 2018 р. становить 51 187 осіб, а за цей період падіння спостеріглося лише в 2015 р. (табл. 3).

Зростання демонструють різні галузі креативних індустрій. У 2018 р. офіційний обсяг реалізованої продукції українських рекламних агентств становив 27,8 млрд грн, а експорт ІТ-послуг – 4,5 млрд доларів [13]. Окремо варто відзначити успіхи українського кіновиробництва та кінематографії: кількість українських фільмів, які виходять у прокат, зростає протягом останніх років. За інформацією Держкіно, у 2018 році вийшло 35 повнометражних українських картин, які в прокаті зібрали понад 198 млн грн.

У 2019 році частка галузей креативної економіки (мистецтва, спорту, розваг, відпочинку) у ВВП у III кварталі зросла на 3,8% порівняно з аналогічним періодом 2018 року. Вперше, відколи українська економіка демонструє зростання, ці показники наближаються до показника зростання

економіки загалом – 4,1% [14]. У попередніх періодах відставання зростання частки культури та економіки було суттєвішим: у 2018 р. частка культури зросла на 0,7%, тоді як як ВВП – на 3,3%, у 2017 р. – 0,7% та 2,5% відповідно.

Якщо в економіці країни зберігатимуться тенденції до зростання, то зростатиме й фінансова підтримка культури – інвестиціями самих громадян і приватного бізнесу (інвестувати в культуру стане престижно). Проте визначальними в цьому взаємовигідному зростанні залишатимуться процеси дерегуляції та лібералізації економіки – коли спрощення митних і адміністративних процедур, зрозуміла система оподаткування, відсутність корупції чи тиску виступатимуть стимулами для розвитку бізнесу та культури.

Висновки з проведеного дослідження. Зважаючи на потенціал креативних індустрій, виокремлення їх у пріоритетний напрям стратегічного розвитку дасть змогу Україні забезпечити належний рівень конкурентоспроможності на світовій арені та скоротити відставання від країн-лідерів глобального економічного розвитку. Насамперед потребуватимуть зміни такі сфери, як (1) нормотворча діяльність (закріпити важливу роль культури та креативності в розвитку країни; сформувані план сталого розвитку на всіх рівнях управління державою), (2) інфраструктура та фінансування

Рис. 1. Показники доданої вартості креативних індустрій в Україні у 2013–2018 рр., млрд грн.

Джерело складено за: [12]

Таблиця 3

Кількість і частка працівників, зайнятих у креативних індустріях, в Україні у 2013–18 рр.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
К-сть зайнятих працівників у КІ (базові), ос.	252259	265100	248512	262617	283293	309446
Частка зайнятих в КІ працівників від загальної кількості зайнятих, %	2,5	2,9	3,0	3,2	3,4	3,6

Складено за: [12]

(підтримувати розвиток необхідної інфраструктури та креативних хабів), (3) вміння, знання, ринки (заохочувати розвиток креативності та підприємницьких навичок у системі освіти), (4) міжнародні зв'язки та співпраця. З часом, розвиваючи кожен із окреслених напрямів, вдасться вивести креативні індустрії в Україні на якісно вищий рівень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Horkheimer, M., Adorno, Theodor W. (1947) *Dialektik der Aufklärung. Philosophische Fragmente*. Querido Verlag, Amsterdam. ND Fischer 1988.
2. Creative industry. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/creative-industry> (дата звернення: 03.01.2020)
3. Букацелі А. В. (2018). Креативне підприємство як ресурс економіки. Ефективна економіка. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/153.pdf (дата звернення: 02.01.2020)
4. Creative Industries. UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-industries/> (дата звернення: 04.01.2020)
5. Creative cities. URL: <http://creativecities.org.ua/uk/creative-industries/texts/?newsid=22> (дата звернення: 05.01.2020)
6. Strazdas R., Černevičiūtė J., Jančoras Ž., Kregždaitė R., Morkevičius V. (2015) Macro, meso and micro factors for creative industry development: continuous improvements and system innovations. Vilnius. 406 p.
7. Культурні та креативні індустрії. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/course/lecture-5> (дата звернення: 05.01.2020)
8. Фарінья Кристина. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні. 59 с. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/creative-industries-study-for-ukraine> (дата звернення: 05.01.2020)
9. Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій. Розпорядження КМУ № 265-р від 24.04.2019 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhchnoyi-diyalnosti-yaki-nalezhat-do-kreativnih-industrij> (дата звернення: 05.01.2020)
10. Індикатори впливу культури на соціально-економічний розвиток. URL: <http://demcult.org/indikatori-vplyvu-kulturi-na-social/> (дата звернення: 6.01.2020)
11. Реалізація промислової продукції за видами за переліком PRODCOM. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/pr/vr_rea_ovpp/vr_rea_ovpp_u/arh_rppvp_u.html (дата звернення: 08.01.2020)
12. Креативні індустрії в Україні: статистика 2013–2018. Директорат креативних індустрій. <http://bit.ly/CU19-st> (дата звернення: 9.01.2020)
13. Розвиток креативної економіки зупинить «відтік мізків» за кордон. Економічна правда. 21 серпня 2019 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/21/650775/> (дата звернення: 10.01.2020)
14. Федець І. Що принесе 2020 рік креативному сектору економіки. Економічна правда. 9 січня 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/01/9/655579/> (дата звернення: 10.01.2020)

REFERENCES:

1. Horkheimer, M., Adorno, Theodor W. (1947) *Dialektik der Aufklärung. Philosophische Fragmente*. Querido Verlag, Amsterdam. ND Fischer 1988.
2. Creative industry. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/creative-industry> (accessed: 3 January 2020)
3. Bukatseli A. (2018). *Kreatyvne pidpryyemnytstvo yak resurs ekonomiky* [Creative entrepreneurship as a source of economy]. *Effective economics*. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/153.pdf (in Ukrainian) (accessed: 2 January 2020)
4. Creative Industries. UNESCO. URL: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/creativity/creative-industries/> (accessed: 2 January 2020)
5. Creative cities. URL: <http://creativecities.org.ua/uk/creative-industries/texts/?newsid=22> (accessed: 5 January 2020)
6. Strazdas R., Černevičiūtė J., Jančoras Ž., Kregždaitė R., Morkevičius V. (2015) Macro, meso and micro factors for creative industry development: continuous improvements and system innovations. Vilnius. 406 p.
7. Kulturni ta kreatyvni industriji [Cultural and creative industries]. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/course/lecture-5> (in Ukrainian) (accessed: 5 January 2020)
8. Farinia K. Rozvytok kulturnykh ta kreatyvnykh industry v Ukrayini [Development of cultural and creative industries in Ukraine]. 59 p. URL: <https://www.culturepartnership.eu/ua/article/creative-industries-study-for-ukraine> (in Ukrainian) (accessed: 5 January 2020)
9. Pro zatverdzhennya vydiv ekonomichnoyi diyalnosti, yaki nalezhat do kreatyvnykh industriy [On determining types of economic activity belonging to creative industries]. *Order of Cabinet of Ministers of Ukraine № 265-p from 24 April 2019*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhchnoyi-diyalnosti-yaki-nalezhat-do-kreativnih-industrij> (accessed: 5 January 2020)
10. *Indykatory vplyvu kultury na sotsialno-ekonomichnyy rozvytok* [Indicators of culture influencing socio-economic development]. URL: <http://demcult.org/indikatori-vplyvu-kulturi-na-social/> (in Ukrainian) (accessed: 6 January 2020)
11. Realizatsiya promyslovyi produktsiyi za vydamy za perelikom PRODCOM [Selling industrial products of different kinds according to PRODCOM list]. *State statistics service of Ukraine*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/pr/vr_rea_ovpp/vr_rea_ovpp_u/arh_rppvp_u.html (in Ukrainian) (accessed: 8 January 2020)
12. *Kreatyvni industriji v Ukrayini* [Creative industries in Ukraine: statistics of 2013–2018]. Directorate of creative industries. <http://bit.ly/CU19-st> (in Ukrainian) (accessed: 9 January 2020)
13. *Rozvytok kreatyvnoyi ekonomiky zupynyt 'vidtik mizkiv' za kordon*. [Development of creative economy will stop 'brain drain' abroad] *Economic truth*. 21 August 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/21/650775/> (in Ukrainian) (accessed: 10 January 2020)
14. Fedets I. Shcho 2020 rik prynese kreatyvnomu sektoru ekonomiky [What 2020 will bring for creative sector of economy]. *Economic truth*. 9 January 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/01/9/655579/> (accessed: 10 January 2020)